

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ—ΣΚΥΡΟΣ

Κας Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη

Πρὸ μηνὸς ἐξεδόθη εἰς ἄφογον ἐμφάνισιν τὸ βιβλίον τῆς κ. Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη πού μᾶς παρουσιάζει σὲ διακοσίας σελίδας καὶ 250 εἰκόνας—χαριτωμένα σχέδια καὶ ὀρθίας φωτογραφίας τῆς ἰδίας—τὴν λαϊκὴν τέχνην τῆς Σκύρου εἰς ὅλας τῆς τὰς ἐκφάνσεις: **Ἀρχιτεκτονικὴν** μὲ ὅλας τὰς λεπτομερείας τοῦ σπιτιοῦ καὶ **χειροτεχνίαν** εἰς ὅλα τὰ εἶδη: φρεσιές, ὕφαντικὴ, κέντημα, ξυλογλυφία, μεταλλουργία, κεραμικὴ.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ σὲ ὄσους ἀκόμη ἐγνώριζαν—ἰδίως ἀπὸ τὰς ἐκθέσεις τοῦ Λυκείου—τὴν γεμάτη ἐνθουσιασμόν ἐπίδοσιν τῆς κ. Χατζημιχάλη γιὰ τὴν ἐγχωρία τέχνην ἐπροξένησε κατάπληξι καὶ εἰλικρινῆ θαυμασμό τόσο ἦταν ἀνώτερο ἀπὸ κάθε προσδοκίαν. Εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐφημερίδας ἐγράφησαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων κριτικαὶ γεμάτες ἐξαιρετικούς ἐπαίνους καὶ εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς πολυμορφῆς ἀξίας τοῦ νέου βιβλίου τὸ ὅτι εἰς κάθε κριτικὴν εὐρίσκει κανεὶς καὶ κάτι τὸ διαφορετικὸ πού ὁ καθένας ἐπαινεῖ.

Καὶ πρῶτα πρέπει ν'ἀναφερθῆ τὸ πλουσιώτατο ὕλικόν πού συγκεντρώνει ἡ συγγραφεὺς παρμένο κυρίως ἀπὸ τὴν **Σκύρον**. Τὰ νησιὰ κατὰ τὸ πλεῖστον διασώζουν καὶ ἀσοῦν ἐν μέρει ἀκόμη τὴν πατροπαράδοτον ἐγχωρία τέχνην· αὐτὸ τὸ ἀντελήφθησαν ὅσοι ἐπεσκέφθησαν τὰ νησιὰ καὶ ἰδίως τὰ ἀκόμακρα χωριά των καὶ ἐγράφησαν ἐδῶ καὶ κεῖ ἀπὸ δικούς μας καὶ ξένους μονομερεῖς μελέται πού ἀναφέρονται εἰς τὸ βιβλίον τῆς κ. Χατζημιχάλη. Ὅτι ὁμως ὑπῆρχε τόσος πλοῦτος καὶ τόση ἰδιορρυθμία στὴ λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ στὶς λεπτομέρειες τοῦ σπιτιοῦ, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τὰ ἀντικείμενα καὶ σκευὴ τῆς καθημερινῆς χρήσεως καὶ ἐνδυμασίας, αὐτὸ μᾶς τὸ ἀποκαλύπτει εἰς ὅλην του τὴν ἔκτασιν τὸ ἔργον τῆς κ. Χατζημιχάλη.

Τὸ ποικίλον καὶ ἄφθονον αὐτὸ ὕλικόν κατατάσσεται μεθοδικῶς μὲ ὄρισμένο σύστημα καὶ μὲ στερεὴ ἀρχιτεκτονικὴ ὥστε νὰ περῶ εὐκολονόητο καὶ ἀβίαστο εἰς τὰ μάτια τοῦ ἀναγνώστου. Συχνὰ ἡ συγγραφεὺς κάνει συγκρίσεις μὲ τὴν τέχνην ἄλλων νησιῶν καὶ τόπων δείχνοντας ἄλλοῦ τὴν ἐξέλιξιν, ἄλλοῦ τὰς ἐπιδράσεις καὶ ἄλλοῦ ἀνάγεται εἰς τὰ πρότυπα καθιστώντας φανεροὺς ἐδῶ καὶ κεῖ τοὺς δεσμοὺς πού ἔχει ἡ σύγχρονη ἐγχωρία τέχνη μὲ τὴν ἑλληνικὴν τέχνην πολλῶν αἰώνων πίσω ὄχι μόνον τὴν Βυζαντιανὴν ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχαίαν. Ἔτσι δίνει τὴν πρώτην ἀφορμὴν γιὰ βαθύτερη ἐπεξεργασία τῆς λαϊκῆς τέχνης καὶ ἀνακινεῖ προβλήματα πού ὡς τώρα δὲν εἶχαν τεθῆ. Αἱ παρατηρήσεις τῆς αὐτῆς πού δείχνουν μελέτην πολυετή, πείραν μεγάλην καὶ γνώσιν βαθειάν τῶν πραγμάτων εἶναι παντοῦ σαφῆς, συγκεντρώνονται ὁμως κυρίως στὶς λαμπρὰς σύντομες εἰσαγωγὰς πού προτάσσει στὰ κυριώτερα κεφάλαια (**τὸ ἑλληνικὸ σπιτι, χειροτεχνία, ὕφαντικὴ, κέντημα, μεταλλουργία**) πτολισμένα στὴν ἀρχὴ μὲ κεφαλαῖα γράμματα μέσα σὲ σχέδια σκυριανὰ πού εἶναι τὸ καθένα τους ἓνα μικρὸ καλλιτεχνικὸ δημιούργημα.

Ἔτσι τὸ νέο βιβλίον ἀνοίγει τὸ δρόμο στὴν συστηματικὴν ἐρευνά τῆς ἑλληνικῆς λαϊκῆς τέχνης πού ὡς τώρα δὲν εἶχε γίνῃ διότι ἔπρεπε νὰ προηγηθῆ καὶ νὰ ὀρμιάσῃ ἡ ἀναγνώρισις τῆς πού μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια χάρις εἰς τοὺς κόπους μερικῶν ἐμπνευ-

σμένων τροδρόμων ἔγινε, ἐνῶ οἱ παράλληλοι κλάδοι, **λαϊκή ποίησης, τραγοῦδι καὶ γλώσσα** ἔχουν γίνεαι πρὸ πολλοῦ ἀντικείμενα μελετῶν πού ὀλοένα πλουτίζονται.

Ἄλλα δὲν εἶναι μόνον οὗτό. Ὅ,τι καθιστᾶ τὸ ἔργον τῆς κ. Χατζημιχάλη ἀληθινὰ ἐξαιρετικὸ πού ξεπερνᾶ καὶ τὴν σημασία τοῦ ὕλικου πού συγκεντρώνει καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ του μέθοδο καὶ τῆς φωτισμένες του παρατηρήσεις εἶναι ὁ ἀπλὸς καὶ γοητευτικὸς τρόπος πού εἶναι γραμμένο, εἶναι τὸ δυνατὸ αἰσθημα πού μεκουσιώνει καὶ ἐξευγενίζει τὰ πράγματα καὶ χαροποιεῖ τὸν ἄ αγνώστη. Τόσο εἶναι ζωηρὰ καὶ γνησία ἢ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψη, καὶ συγκίνησις τῆς συγγραφῆς γιὰ τὰ διάφορα ἀντικείμενα τῆς λαϊκῆς τέχνης πού εἶναι στενὰ συνυφασμένα μετὰ τὴ **ζωὴ** τοῦ χωριοῦ καὶ γι αὐτὸ μαζί τόσο ἀριστοτεχνικὰ τὰ περιγράφει ὥστε ἴσως ἄσυνείδητα ἀπετύπωσε στὰ λόγια της, στὸ ἔργο της, ὅλη τὴν χαρακτηριστικὴ ἀφέλεια τῆς ζωῆς καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ.

Ἔτσι τὸ βιβλίον αὐτὸ φέρνει τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἀνακούφισιν πού φέρνουν ὅλα τὰ ἔργα πού εἶναι γραμμένα μετὰ αἰσθημα εἰλικρινές. Παντοῦ, εἰς καθε σελίδα εἶναι χυμένη ἢ ἀπλότης, ἢ σοβαρότης, ἢ λογικὴ καὶ εἰλικρίνεια πού χαρακτηρίζουν τὸ καλύτερο εἶναι τῆς λαϊκῆς ψυχῆς καὶ ἐκφράζονται στὴ λαϊκὴ τέχνη.

Μ. Γ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ